TURK ELI

International Scientific Journal

Volume 1 | Special Issue Part 1 | 2026

Manas, Kyrgyz Republic

www.turkeli.science

TURK ELI
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

The journal is officially registered as a mass media outlet by the Justice Department of Manas Region under the Ministry of Justice of the Kyrgyz Republic in accordance with Registration Certificate No. 10339 dated March 11, 2024. The journal is registered under the title “TURK ELI” International Scientific Journal and is authorized for publication in Kyrgyz, Turkish, Uzbek, Kazakh and English languages.

Honorary President
Sarvar Ispahi

Editor-in-Chief
Jenishbek Duysheev

Deputy Editor in-Chief
Rahmonali Hasanov

Editorial Board:

Ablat Khodjaev (Prof. Dr.)
Shakimashrip Ibraev (Prof. Dr.)
Shohistahon Uljaeva (Prof. Dr.)
Kubanychbek Kalchakeev (Prof. Dr.)
Abdimajid Madraimov (Prof. Dr.)
Shukhrat Sattorov (Prof. Dr.)
Ibrahim Kush (Dr.)
Faig Elekberli (Dr.)
Erdenebayar Nasanbat (Dr.)
Gulnara Anarbaeva (Dr.)
Nurgul Aldabek (Dr.)
Nurjamal Myrzabaeva (Dr.)
Takhirjan Kazakov (Dr.)
Elmira Hazratkulova (Dr.)
Azamat Kaliev (Dr.)
Abdulvakhidkhon Nuriddinov (Dr.)

About this Special Issue

This Special Issue presents selected papers from the International Scientific Conference
Ijtimoiy fanlar va jamiyat taraqqiyoti:
barqaror rivojlanishning strategik yo‘nalishlari

Technical Editor
Laziz Baxtiyorov

Publisher: turkeli.science
E-mail: editor@turkeli.science

TOSHKENT IQTISODIYOT VA TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI
TITU
TOSHKENT – 2022
TOSHKENT IQTISODIYOT VA TEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI
IJTIMOIY FANLAR FAKULTETI
IJTIMOIY FANLAR VA JAMIYAT TARAQQIYOTI:
BARQAROR RIVOJLANISHNING
STRATEGIK YO‘NALISHLARI
GLOBAL MIQYOS
STRATEGIYA VA TARAQQIYOT
ILM-FAN VA INNOVATSIYA
JAMIYAT VA INSON KAPITALI
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
ILM-FAN ORQALI BARQAROR KELAJAK SARI
2026-yil 15-may

Contents

A. A. Djumanqulov *A. A. Beknazarov*	Psychological and Methodological Principles of Effective Lesson Time Management by Teachers	6
B. A. Khasanova *R. Abdullaev*	Digital Transformation in Central Asia: An Assessment Based on the Case of the Kyrgyz Republic	8
Yu. Akhmedov	The Strategic Importance of Crisis Communication in Ensuring National Stability in Polyethnic Societies	13
O. F. Egamberdiev	The Role, Determinants, and Effectiveness of Marketing Strategies in the Sustainable Development of the Transport System: Evidence from the Khorezm Region	17
R. Sh. Ibrahimova	Development History of Parasitology in Azerbaijan	20
B. O. Turaev	Ali Qushchi: The Scholar Who Introduced the Achievements of Ulugh Beg's Academy to the World	22
H. Hamidov	The History of Artists during the Reign of Amir Temur and the Timurid Period	26
S. Dj. Saidova	National Costume as a Historical and Spiritual Phenomenon	30
K. M. Yuldoshev	Innovation in Education	33
A. S. Kaliev *N. B. Bazarbaev*	Political Development and the Transformation of Civil Identity in Uzbekistan: The 690th Anniversary of Amir Temur and the Politics of	36
K. M. Yuldoshev *Z. Murodova*	Rabat-i Malik Caravanserai: A Key Waystation on the Great Silk Road	39
D. S. Saparboeva	Features of the Development of Logical Thinking in Primary School Mathematics Lessons	42
Sh. O. Sayfullaeva	Developing Reading Skills through Authentic Texts in Teaching Russian as a Foreign Language	44
N. Kh. Kholyigitova	The Role of Personal Values–Oriented Career Planning in Higher Education for Societal Development	46
M. N. Inatov	The Application of Sociological and Historical Analysis Methods in Letter Analysis	48
M. G. Nazarova	Socio-Psychological and Educational Strategic Directions for Preparing Future Engineers for Professional Activity in the Context of Societal Development	51
I. H. Jabrayilov	Common Turkish History: Research and Teaching Issues	54
O. V. Kon	Preparing the Next Generation of Social Educators in Higher Education: A Competency Model in the Context of Global Societal Challenges	56
D. A. Egamberdieva	The Semantic Characteristics of Nature Symbols in Uzbek and English Fairy Tales	60
Q. H. Inoyatov	The Scientific Legacy of Our Great Ancestors as a Source of Education and Moral Values	64
A. J. Toshboboev	The Integration of Social Sciences and the Education System for Sustainable Societal Development: An Analysis of Historical and Contemporary Approaches	66
G. B. Ernazarov	The Role of the Service Sector in the National Economy: Significance, Economic Analysis, and Strategies for Improvement	69
Ə. M. Zeynalov	Azerbaijan in French Literature	72
K. M. Gulomova	The Role of Modern Pedagogical Technologies in Enhancing Teachers' Professional Competence	76
S. Ibrohimov	Culture and Historical Heritage as Economic Resources: Innovative Management and Strategies for Sustainable Growth	79
J. O. Kucharov	Enhancing Workforce Potential in Small Business Enterprises in Uzbekistan	82

The Role of Personal Values–Oriented Career Planning in Higher Education for Societal Development

Kholyigitova Nasiba Khabibullayevna (Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor)[1]
n.kholygitova@kiut.uz
[1.] Tashkent "Kimyo" International University
Tashkent, Uzbekistan

Abstract.
This article analyzes the theoretical and practical aspects of career planning based on personal values in the higher yeducation system. It also yexamines the impact of this process on societal development and the role of young professionals in socio-yeconomic progress. The study substantiates that a value-oriented approach is an important strategic factor in yenhancing career yeffectiveness.
Keywords: personal values, professional career, higher yeducation, strategic development, motivation, labor market.

Oliy ta'lim tizimida shaxsiy qadriyatlarga yo'naltirilgan kasbiy karyerani rejalashtirishning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati

Xolyigitova Nasiba Xabibullayevna (psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent)[1]
n.kholygitova@kiut.uz
[1.] Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya.
Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida shaxsiy qadriyatlarga asoslangan kasbiy karyerani rejalashtirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu jarayonning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri, yosh mutaxassislarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni ochib beriladi. Tadqiqot natijasida qadriyatlarga yo'naltirilgan yondashuv karyera samaradorligini oshiruvchi muhim strategik omil yekanligi asoslanadi.
Kalit so'zlar: shaxsiy qadriyatlar, kasbiy karyera, oliy ta'lim, strategik rivojlanish, motivatsiya, mehnat bozori

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida jamiyat taraqqiyoti inson kapitalining sifatiga bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, oliy ta'lim tizimi bitiruvchilarining kasbiy tayyorgarligi va ularning ongli karyera rejalashtirish qobiliyati muhim ahamiyat kasb yetadi. Zamonaviy yondashuvlarda shaxsning nafaqat bilim va ko'nikmalari, balki uning qadriyatlar tizimi ham kasbiy muvaffaqiyatni belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida qaralmoqda[1].

Shaxsiy qadriyatlar insonning hayotiy pozitsiyasi, kasbiy yo'nalishi va ijtimoiy faolligini shakllantiradi. Shu bois, oliy ta'lim tizimida qadriyatlarga yo'naltirilgan karyera rejalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism: Shaxsiy qadriyatlar va kasbiy karyera o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik zamonaviy psixologiya va pedagogika fanlarida muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shaxsiy qadriyatlar insonning hayotiy maqsadlari, ustuvor yo'nalishlari hamda qaror qabul qilish jarayonini belgilovchi asosiy ichki omil sifatida namoyon bo'ladi. Aynan ushbu qadriyatlar tizimi kasb tanlash, karyera yo'lini belgilash va professional rivojlanish strategiyasini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, shaxs o'z qadriyatlariga mos keladigan kasbiy faoliyatni tanlaganida, uning mehnat samaradorligi, ishga bo'lgan qoniqishi va motivatsiyasi yuqori darajada bo'ladi. Aksincha, shaxsiy qadriyatlar bilan kasbiy faoliyat o'rtasidagi nomuvofiqlik stress, kasbiy charchash va ish faoliyatidan qoniqmaslikka olib keladi[1].Masalan, Yedgar Schein tomonidan ishlab chiqilgan "karyera langarlari" nazariyasida inson kasbiy faoliyatini belgilovchi asosiy qadriyatlar tizimi aniqlab berilgan. Ushbu nazariyaga ko'ra, har bir shaxsda muayyan ustuvor qadriyat mavjud bo'lib (masalan, mustaqillik, xavfsizlik, boshqaruv, xizmat qilish), u karyera tanloviga bevosita ta'sir ko'rsatadi[2]. Shuningdek, Shalom Schwartz tomonidan ilgari surilgan qadriyatlar nazariyasida inson qadriyatlari universal tizim sifatida qaraladi. Unga ko'ra, qadriyatlar inson xulq-atvorini boshqaruvchi asosiy omil bo'lib, ular kasbiy faoliyatda ham muhim yo'naltiruvchi vazifani bajaradi. Ayniqsa, "o'zini namoyon qilish", "xavfsizlik" va "yutuqqa yerishish" kabi qadriyatlar kasbiy tanlovda asosiy determinantlar hisoblanadi[4].

Bundan tashqari, Donald Super karyera rivoji nazariyasida shaxsning "men-konsepsiyasi" (self-concept) markaziy o'rin tutadi. Uning fikricha, inson o'zini qanday tasavvur qilsa, shunga mos kasbni tanlaydi va shu asosda karyera yo'lini shakllantiradi[1]. Bu yesa shaxsiy qadriyatlar va kasbiy faoliyat o'rtasidagi bevosita bog'liqlikni yana bir bor tasdiqlaydi.

O'zbek psixolog olimlari ham bu masalaga alohida ye'tibor qaratgan. Xususan, G'oziyev Yergash o'z tadqiqotlarida shaxsning motivatsion sohasi va qadriyatlari uning faoliyat yo'nalishini belgilashini ta'kidlaydi[5]. Shuningdek, Nishonov Zokir shaxsning kasbiy o'zini anglash jarayonida qadriyatlar muhim psixologik omil yekanligini asoslab bergan[6].

Amaliy jihatdan qaralganda, shaxsiy qadriyatlar kasbiy karyeraning quyidagi jihatlariga ta'sir ko'rsatadi:

- ► kasb tanlash motivlariga;
- ► ish joyini tanlash mezonlariga;
- ► professional rivojlanish yo'nalishlariga;
- ► kasbiy qoniqish darajasiga.

Demak, shaxsiy qadriyatlar va kasbiy karyera o'rtasidagi uyg'unlik insonning nafaqat professional muvaffaqiyatini, balki uning hayotdan umumiy qoniqish darajasini ham belgilaydi.

Oliy ta'lim tizimida karyera rejalashtirish masalasi bugungi kunda pedagogika va psixologiya fanlarining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki zamonaviy jamiyat

sharoitida nafaqat bilimli, balki o‘z kasbiy faoliyatini ongli ravishda rejalashtira oladigan, mustaqil qaror qabul qiluvchi va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash zarurati ortib bormoqda.

O‘zbek olimlari tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda ham karyera rejalashtirishning ahamiyati alohida ta’kidlanadi. Xususan, G‘oziyev Yergash o‘z asarlarida shaxsning kasbiy faoliyati uning motivatsiyasi, qiziqishlari va qadriyatlari bilan uzviy bog‘liqligini ko‘rsatadi. Olimning fikricha, shaxs o‘z imkoniyatlarini to‘liq anglagan holda kasbiy yo‘lini belgilasa, u yuqori natijalarga yerishadi va ijtimoiy faol bo‘ladi[5].

Shuningdek, Nishonov Zokir tomonidan ilgari surilgan g‘oyalarda shaxsning o‘zini anglash jarayoni kasbiy rivojlanishning asosi sifatida qaraladi. Unga ko‘ra, talabalar o‘z qobiliyatlari va intilishlarini anglab yetmasdan turib, to‘g‘ri kasb tanlay olmaydi. Bu yesa karyera rejalashtirish jarayonini oliy ta’limning ajralmas qismiga aylantiradi[6].

Oliy ta’lim tizimida karyera rejalashtirishning ahamiyati quyidagi jihatlarda namoyon bo‘ladi:

Birinchidan, u talabalar va bitiruvchilarga o‘z imkoniyatlarini to‘g‘ri baholash va real maqsadlar qo‘yish imkonini beradi. Bu yesa noto‘g‘ri kasb tanlash yehtimolini kamaytiradi.

Ikkinchidan, karyera rejalashtirish mehnat bozoriga moslashuvni tezlashtiradi. Talabalar o‘z yo‘nalishi bo‘yicha talab yetiladigan kompetensiyalarni oldindan shakllantiradi va ishga joylashish jarayoni osonlashadi.

Uchinchidan, bu jarayon shaxsiy rivojlanishni rag‘batlantiradi. Talaba o‘z ustida ishlash, yangi bilim va ko‘nikmalarni yegallashga intiladi.

To‘rtinchidan, karyera rejalashtirish jamiyat taraqqiyotiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Chunki o‘z kasbini ongli tanlagan va unga mos faoliyat yuritayotgan mutaxassislar iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga katta hissa qo‘shadi.

Amaliy jihatdan qaraganda, oliy ta’lim muassasalarida karyera rejalashtirishni samarali tashkil yetish uchun quyidagi choralar muhim:

- karyera markazlarini rivojlantirish;
- talabalar bilan individual ishlash tizimini joriy yetish;
- amaliyot va stajirovka dasturlarini kengaytirish;
- psixologik va kasbiy maslahat xizmatlarini yo‘lga qo‘yish.

Xulosa qilib aytganda, o‘zbek olimlarining ilmiy qarashlari karyera rejalashtirishni oliy ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida ko‘rsatadi. Ushbu jarayonni samarali tashkil yetish orqali nafaqat malakali mutaxassislar tayyorlash, balki jamiyatning barqaror rivojlanishini ta’minlash mumkin.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyotida inson omili, xususan uning qadriyatlar tizimi hal qiluvchi ahamiyat kasb yetadi. Shaxsiy qadriyatlarga asoslangan kasbiy karyera rejalashtirish nafaqat individual muvaffaqiyatni, balki jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ham ta’minlovchi muhim strategik omil sifatida qaraladi. Ayniqsa, oliy ta’lim tizimida shakllangan qadriyatlar tizimi yosh mutaxassislarning kasbiy faoliyatiga yo‘naltiruvchi kuch sifatida namoyon bo‘ladi.

Mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda shaxsiy qadriyatlarning ijtimoiy taraqqiyotga ta’siri keng yoritilgan. Xususan, G‘oziyev Yergash o‘z ilmiy ishlarida shaxsning faoliyatga munosabati uning ichki motivlari va qadriyatlari bilan belgilanishini ta’kidlaydi. Uning fikricha, inson o‘z qadriyatlariga mos kasbiy faoliyat bilan shug‘ullangan taqdirda, uning mehnat unumdorligi ortadi va jamiyatda ijobiy ijtimoiy muhit shakllanadi[5].

Shuningdek, Nishonov Zokir shaxsning o‘zini anglash va kasbiy o‘zini belgilash jarayonida qadriyatlar tizimi muhim psixologik asos bo‘lib xizmat qilishini qayd yetadi. Unga ko‘ra, o‘z qadriyatlarini anglagan shaxs jamiyatda faol, tashabbuskor va mas’uliyatli subyekt sifatida shakllanadi[6]. Bu yesa ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyotning muhim shartidir.

Mahalliy tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, qadriyatlarga asoslangan karyera rejalashtirish jamiyat taraqqiyotiga quyidagi yo‘nalishlarda ta’sir ko‘rsatadi:

Birinchidan, iqtisodiy rivojlanish. O‘z kasbini ongli ravishda tanlagan va unga qiziqish bilan yondashgan mutaxassislar yuqori samaradorlik bilan ishlaydi. Bu yesa ishlab chiqarish hajmi va sifatining oshishiga olib keladi.

Ikkinchidan, ijtimoiy barqarorlik. Qadriyatlari shakllangan shaxslar jamiyatda ijtimoiy mas’uliyatni his qiladi, qonunlarga rioya qiladi va ijtimoiy muammolarga befarq bo‘lmaydi.

Uchinchidan, innovatsion rivojlanish. O‘zini rivojlantirish va yangilikka intilish qadriyatiga yega shaxslar yangi g‘oyalar yaratadi, ilm-fan va texnologiya taraqqiyotiga hissa qo‘shadi.

To‘rtinchidan, ma’naviy rivojlanish. Qadriyatlarga asoslangan faoliyat jamiyatda axloqiy muhitni yaxshilaydi, bu yesa barqaror taraqqiyotning muhim omillaridan biridir.

Shu bilan birga, amaliyotda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, yoshlarning o‘z qadriyatlarini yetarlicha anglamasligi, tashqi ta’sirlar asosida kasb tanlashi, ta’lim tizimida individual yondashuvning yetarli yemasligi karyera rejalashtirish samaradorligini pasaytiradi. Bu muammolarni bartaraf yetish uchun ta’lim tizimida psixologik-pedagogik qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish zarur.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, shaxsiy qadriyatlarga yo‘naltirilgan kasbiy karyera rejalashtirish oliy ta’lim tizimining muhim strategik yo‘nalishlaridan biridir. Ushbu yondashuv nafaqat bitiruvchilarning kasbiy muvaffaqiyatini ta’minlaydi, balki jamiyatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Shu bois, ta’lim siyosatida qadriyatlarga asoslangan yondashuvni rivojlantirish ustuvor vazifa bo‘lib qolmoqda.

References

1. Donald Super, The Psychology of Careers. — New York: Harper & Row, 1957. — 45–60-betlar.
2. Yedgar Schein, Career Anchors: Discovering Your Real Values. — San Francisco: Jossey-Bass, 1990. — 22–35-betlar.
3. John Holland, Making Vocational Choices. — Florida: Psychological Assessment Resources, 1997. — 15–28-betlar.
4. Shalom Schwartz, Universals in the Content and Structure of Values. — New York: Academic Press, 1992. — 1–65-betlar.
5. Ergash G‘oziyev, Umumiy psixologiya. — Toshkent: O‘zbekiston Faylasuflari Milliy jamiyati, 2010. — 120–135-betlar.
6. Zokir Nishonov, Shaxs va faoliyat psixologiyasi. — Toshkent: O‘qituvchi, 2001. — 85–100-betlar.